

โครงการวิจัยเรื่อง ผลผลิตรองของป่า ในป่าผสมผลัดใบ สถานีวิจัยต้นน้ำแม่กลอง จังหวัดกาญจนบุรี (Forest minor product in the Mixed Deciduous Forest, Mae Klong Watershed Research Station, Kanchanaburi Province)

ต่อลาภ คำโย¹ และ ดอกกรัก มารอด²

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปี 2556 จำนวนเงิน 304,110 บาท
ระยะเวลาทำการวิจัย 18 เดือน ตั้งแต่ สิงหาคม 2556 ถึง กุมภาพันธ์ 2558

บทคัดย่อ

การศึกษาผลผลิตรองของป่าในป่าผสมผลัดใบ สถานีวิจัยต้นน้ำแม่กลอง จังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชนิดและปริมาณผลผลิตรองของป่า ในป่าผสมผลัดใบธรรมชาติและที่ผ่านการรบกวน โดยทำการสำรวจชนิดที่พบในป่าพร้อมเปรียบเทียบกับชนิดที่มีการใช้ประโยชน์ในตลาดชุมชนท้องถิ่น รวมถึงรายได้ของชุมชนที่ได้รับจากการเก็บของป่า เริ่มศึกษาปี พ.ศ. 2556 – พ.ศ. 2557

ผลการศึกษา พบชนิดพรรณพืชในบริเวณไร่ร้างมีจำนวนชนิดมากกว่าในป่าธรรมชาติ โดยพบจำนวน 43 และ 36 ชนิด ตามลำดับ ไม้ไผ่ถือเป็นกลุ่มพืชหลักที่ชุมชนนำมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของหน่อไม้และลำ ที่สำคัญคือ ไผ่ไร่ (*Gigantochloa albociliata* Munro) ไผ่ชางดอย (*Dendrocalamus strictus* Roxb. (Nees)) ไผ่ข้าวหลาม (*Cephalostachyum pergracile*) และไผ่บงดำ (*Bambusa tulda* Roxb.) เป็นต้น ผลผลิตรองของป่าที่ก่อให้เกิดรายได้จากการขายส่วนของผลและยอดอ่อนในตลาดชุมชนมากที่สุดคือ สมอไทย หน่อไม้ทั้งสดและดอง ผักกูด ผักหวาน มะขามป้อม เห็ดโคน น้ำผึ้ง และเห็ดปลวก เป็นต้น โดยทำให้ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของร้านชั่วคราวจากการขายของป่าดังกล่าว มีรายได้เฉลี่ยรายปีเป็นเงินประมาณ 60,000 บาทต่อครอบครัว ในช่วงที่มีการใช้ประโยชน์จากพรรณพืชดังกล่าว จากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน 5 ครอบครัว ที่ประกอบอาชีพสานตะเข่งอย่างสม่ำเสมอ 2-3 ครั้งต่อเดือน พบว่ามีการใช้ลำไผ่เฉลี่ยรายปีเท่ากับ 225 ± 161 ลำ มีรายได้สุทธิเฉลี่ยรายปีต่อครอบครัว 43,850 บาท ซึ่งนับว่าเป็นรายได้เสริมที่สำคัญนอกเหนือจากการทำการเกษตรกรรมหลักของชุมชน

ดังนั้น การอนุรักษ์พื้นที่ป่าและสร้างแนวทางการใช้ประโยชน์ผลผลิตรองของป่าที่ดี จะช่วยสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติ ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ผลผลิตรองของป่า ชุมชนท้องถิ่น การใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ การทดแทน การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

¹ สาขาวิชาเกษตรป่าไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ วิทยาเขตแพร่ จังหวัดแพร่

² ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ

Abstract

The study on forest minor product was carried out in the Mixed Deciduous Forest, MDF, and abandoned areas at Mae Klong Watershed Research Station, Kanchanaburi Province during 2013 to 2014. The main objects focused on the species and quantity of forest minor products in the natural and disturbed MDF compared with in the local market of Lin Thin village.

The results showed that the species number was higher in the disturbed MDF than in the natural MDF, 36 and 43 species, respectively. Bamboos were the main species for local people to utilize both bamboo shoots and culms such as *Gigantochloa albociliata* Munro, *Dendrocalamus strictus* Roxb. (Nees), *Cephalostrachyum pergracile* and *Bambusa tulda* Roxb. While, the other species which increased their income was Sa-moh-thai, Phak-Wan, Phak-koot, Ma-kham-phom, Termite mushrooms and honey bees. Five samples of local people who collected and sold the forest minor products got the average income about 60, 000 baht per family during the utilized period. In addition, the results from interviews 5 basketry families showed that bamboo culms with annual average about 225 ± 161 culms were also used for basketry. The annual average income from the product was 43,850 bath per family and it was high income apart from agriculture. Indicating the forest minor products increased their income and may improve they good living. Thus, to conserve the forest areas and create the sustainable use plans will increase the suitable balance between human live and natural resources for long run.

Key words; forest minor products, local people, utilize of biodiversity, succession, sustainable use

---

¹ Agroforestry, Maejo University-Phrae campus, Tel. 054 648594

² Department of Forest Biology, Faculty of Forestry, Kasetsart University Tel. 02-579-0176